

Dziesięć lat działalności Centrum Otwartej i Multimedialnej Edukacji COME Uniwersytetu Warszawskiego

COME UW powstało decyzją władz uczelni w 1999 roku w wyniku przekształcenia Studium Kształcenia Otwartego w międzywydziałową jednostkę, mającą na celu poszukiwanie nowych możliwości rozszerzania i ułatwiania dostępu do oferty dydaktycznej UW.

Zaczynaliśmy od organizacji otwartych sesji wakacyjnych z udziałem polskich i zagranicznych wykładowców (Warsaw International Summer Education) oraz kursów wideokonferencyjnych dla studentów UW i studentów School of Eastern European and Slavonic Studies (SEESS) w Londynie, a także prób uczenia przez Internet (**pierwszy taki kurs na własnej platformie**, z udziałem 35 nauczycieli z całej Polski, **zrealizowaliśmy w 2000 roku**). Doświadczenia z tego okresu upewniły nas, że jedynie e-nauczanie może w znaczący sposób rozszerzyć dostęp do edukacji, bo znosi nie tylko barierę geograficzną, ale i czasową. Rozwijaliśmy więc tę formę nauczania, tworząc w większości płatne kursy otwarte i studia podyplomowe (a więc niedostępne dla studentów UW) we współpracy z innymi jednostkami dydaktycznymi UW (głównie z Wydziałem Psychologii, Instytutem Studiów Społecznych i Centrum Europejskim) oraz badając możliwości i ograniczenia takiego podejścia do kształcenia.

Efektem tego okresu testowania, eksperymentowania i poznawania tajników e-nauczania było **wypracowanie własnego modelu edukacji przez Internet**, którego założenia zostały opisane w publikacji pt. *E-learning na Uniwersytecie Warszawskim*, w dodatku do kwartalnika *Uniwersytet Warszawski* 2004, a następnie sformułowane w postaci tzw. dekalogu (<http://www.come.uw.edu.pl/?q=pl/node/51>).

Prowadzenie dydaktyki zdalnej wymaga zarówno odpowiedniego sprzętu jak i oprogramowania. W pierwszych latach działalności COME wykorzystywało rozwiązania wykonane samodzielnie. Wynikało to ze słabej oferty dostępnych platform do zdalnej edukacji. Platformy darmowe miały małą funkcjonalność, a komercyjne były bardzo drogie. Nie były również satysfakcjonujące pod względem możliwości.

Z czasem jednak sytuacja uległa zmianie i dostępna nieodpłatnie (*open source*) platforma Moodle stała się popularna na świecie oraz zaczęła spełniać nasze oczekiwania, wynikające w szczególności ze zwiększającej się liczby zajęć dydaktycznych prowadzonych przez Internet. Stąd decyzja w 2004 roku o przejściu na platformę Moodle oraz dostosowywanie tej aplikacji do potrzeb wykładowców UW i integracji jej z Uniwersyteckim Systemem Obsługi Studiów (USOS). Od tego czasu prowadzimy też regularne szkolenia dla nauczycieli akademickich z jej obsługi. Platforma ta jest stale modyfikowana przez zespół techniczny COME pod kątem potrzeb jej użytkowników, autorów kursów oraz integracji z systemami informatycznymi uczelni. Szczególnie istotny jest ten ostatni element, gdyż pozwala to na organizację kursów ogólnouniwersyteckich, szkolenia BHP, testów poziomujących, czy elektronicznych lektoratów z języków obcych. Wykorzystanie centralnego serwera uwierzytelniania ułatwia pracę studentom, gdyż dostęp do platformy odbywa się w ten sam sposób, jak do innych systemów IT uniwersytetu.

Momentem przełomowym w działalności COME był rok 2005, kiedy to na mocy rozporządzenia Rektora w sprawie wspierania ogólnouniwersyteckich zajęć dydaktycznych przez Internet nastąpił **zasadniczy zwrot** w organizacji e-nauczania na UW: **z edukacji otwartej skierowanej przede wszystkim poza uniwersytet** (gdy tylko nieliczne kursy były dostępne dla studentów UW) **do dydaktyki uniwersyteckiej** (nie oznacza to jednak, że

całkowicie zrezygnowaliśmy z kursów otwartych). Powstała wtedy **Interdyscyplinarna Baza Internetowych Zajęć Akademickich (IBIZA)** - autorski projekt prof. Grażyny Wieczorkowskiej, pierwszego dyrektora Centrum.

IBIZA to oferta e-kursów, które studenci UW mogą zaliczać w ramach „przedmiotów dodatkowych”. Zajęcia te przygotowują studentów UW do rozumienia pojęć i podstawowych zagadnień z dyscyplin naukowych nie związanych z wybranym i realizowanym przez studenta kierunkiem studiów, zwiększając tym samym interdyscyplinarność kształcenia. Zajęcia w ramach projektu IBIZA są prowadzone na platformie edukacyjnej COME (www.kampus.edu.pl), kończą się zaliczeniem stacjonarnym i są równoważne zajęciom stacjonarnym.

W ciągu czterech lat do oferty IBIZA wprowadzono 87 projektów zajęć z różnych dziedzin oraz odbyło się 187 kursów przez Internet, w których uczestniczyło prawie 10 000 studentów i doktorantów UW ze wszystkich wydziałów. Dziś można śmiało powiedzieć, że ogólnouniwersyteckie zajęcia przez Internet w ramach projektu IBIZA są trwałym elementem oferty dydaktycznej UW. Szczegółowe informacje na temat tego projektu można znaleźć w publikacji: D. Sidor, L. Rudak, *IBIZA - E-zajęcia ogólnouniwersyteckie w Uniwersytecie Warszawskim*, w: H. Krawczyk (Red.), *Technologie informacyjne, Zeszyty Naukowe Wydziału ETI Politechniki Gdańskiej*, Gdańsk 2009, str. 181-188.

Wspomniane wcześniej rozporządzenie Rektora uprawomocniło zajęcia przez Internet na największej polskiej uczelni i w znaczący sposób zdyktowało rozwój e-nauczania na UW. Liczba użytkowników platformy obsługiwanej przez COME z roku na rok systematycznie wzrasta: z 12 500 w roku 2006 po 42 111 w roku 2007, 58 518 w roku 2008 do 69 480 na początku roku akademickiego 2009/2010. Władze uczelni doceniły tę formę prowadzenia zajęć i wspierają jej rozwój, bo rozwiązuje ona istotny problem wynikający z terytorialnego rozproszenia UW: ułatwia dostęp do obowiązkowych zajęć.

W ofercie Uniwersytetu Warszawskiego mamy dziś, oprócz kursów wchodzących w ramy projektu IBIZA, następujące kategorie zajęć przez Internet :

Szkolenia dla studentów I roku obejmujące *Szkolenie biblioteczne* (również w angielskiej wersji językowej dla studentów obcokrajowców), *Szkolenie BHP* (w dwóch wersjach językowych: polskiej i angielskiej) oraz *Podstawy ochrony własności intelektualnej*.

E-nauczanie języków obcych organizowane w ścisłej współpracy ze Szkołą Języków Obcych (SZJO) w formie łączącej stacjonarne zajęcia z zajęciami przez Internet (*blended learning*), które są dostępne na platformie <http://www.języki.uw.edu.pl> Na tej platformie od roku akademickiego 2006/2007 jest też dostępny obowiązkowy, automatycznie sprawdzany test poziomujący dla 6 podstawowych języków obcych, na podstawie którego studenci UW określają swój poziom zaawansowania znajomości języka. Dopiero potem mogą zapisać się na stacjonarne lektoraty z wybranego języka, a od roku akademickiego 2009/2010 również na kursy języka angielskiego na różnym poziomie zaawansowania w wersji łączonej, z przewagą zajęć przez Internet (w proporcji 3:1). Szczegółowe informacje na temat tego projektu można znaleźć w publikacji: I. Bednarczyk, T. Krawczyk, *E-nauczanie języków obcych na Uniwersytecie Warszawskim*, w: H. Krawczyk (Red.), *Technologie informacyjne, Zeszyty Naukowe Wydziału ETI Politechniki Gdańskiej*, Gdańsk 2009, str. 21-28.

Kursy otwarte (płatne) adresowane do szerokiego grona odbiorców, którzy z różnych względów nie mogą uczestniczyć w zajęciach prowadzonych stacjonarnie, a chcą się dokształcać.

W dorobku ostatnich lat **znaczące miejsce zajmują projekty zewnętrzne** dofinansowane z funduszy europejskich (dzięki wygrywanym konkursom). Bez wątplenia przyczyniły się one do zdynamizowania rozwoju e-nauczania na UW i nawiązania współpracy między uczelniami, a także przynoszą znaczne korzyści finansowe naszej uczelni. Spełniły też niemałą rolę w upowszechnianiu tej formy nauki w Polsce. Do najważniejszych projektów koordynowanych przez COME należy zaliczyć:

Przeprowadzenie badań i analiza potrzeb, opracowanie metodologii oraz programów do kształcenia na odległość - projekt realizowany we współpracy z pracownikami 4 jednostek UW: Wydziału Matematyki, Informatyki i Mechaniki, Wydziału Psychologii, Instytutu Studiów Społecznych oraz Biura Informacji i Promocji UW oraz (w części badawczej) z pracownikami SGGW, PUW, WSHE Łódź.

Opracowanie programów nauczania i materiałów dydaktycznych do kształcenia na odległość na kierunku Informatyka. Partnerami w projekcie, oprócz Uniwersytetu Warszawskiego, były trzy polskie uczelnie wyższe (Uniwersytet Jagielloński, Politechnika Warszawska i Politechnika Poznańska) przodujące w kształceniu i badaniach w zakresie informatyki. Integralną część projektu stanowiło przygotowanie e-kursów z języka angielskiego. COME wspólnie z Uniwersytetem Jagiellońskim opracowało pilotażową wersję dla czterech bazowych 60 godz. e-kursów z języka angielskiego, które docelowo pozwalają studentom na osiągnięcie biegłości językowej na czterech poziomach zgodnych z Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego. Przygotowane w ramach tego projektu e-kursy stały się podstawą projektu e-nauczanie języków obcych, o których mowa wyżej.

Trzy projekty szkoleniowe:

- 1) Studia podyplomowe dla nauczycieli drugiego przedmiotu** (dwie edycje dla ponad 3000 nauczycieli). Pierwszą edycję realizowało konsorcjum (Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Marii Curii-Skłodowskiej, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Zielonogórski oraz firma szkoleniowa Combidata) na 15 kierunkach. Druga edycja była realizowana na 17 kierunkach przez 12 jednostek organizacyjnych UW we współpracy z AWF i Uniwersytetem Zielonogórskim.
- 2) Studia podyplomowe przygotowujące do kształcenia na odległość** dla 1200 nauczycieli z całej Polski zostały zrealizowane we współpracy z pięcioma uczelniami: Uniwersytetem Jagiellońskim, Uniwersytetem Wrocławskim, Uniwersytetem Adama Mickiewicza, Uniwersytetem Mikołaja Kopernika oraz Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej.
- 3) Szkolenie dla konstruktorów zadań egzaminacyjnych** zlecone przez Centralną Komisję Egzaminacyjną dla 600 osób.

Głównymi partnerami COME przy realizacji projektów zewnętrznych były Wydziały: Matematyki, Informatyki i Mechaniki oraz Psychologii. W pracach nad projektami wzięło udział 18 Wydziałów i jednostek UW oraz 7 uczelni (ok. 800 osób pracujących przy realizacji z UW), a w studiach podyplomowych prowadzonych na UW w ramach ww. projektów uczestniczyło ponad 4200 nauczycieli.

Przy podsumowaniu dorobku COME nie można pominąć działalności badawczej, która w ostatnich latach znacznie się rozwinęła, co potwierdza liczba publikacji i wystąpień na konferencjach krajowych i zagranicznych, których autorami lub współautorami są pracownicy COME. Lista publikacji jest dostępna na stronie <http://come.uw.edu.pl/?q=pl/node/487> .

Opracowała: **Maria Wilkin**

2009.11.07